

SZÁNTÓ

ELŐFIZETÉSI ÁRAK

A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre 16 kor.
Negyedévre 4 „
Helyben házhoz hordva:
Egész évre 20 kor.
Negyedévre 5 „
Vidékre postán szállítva:
Egész évre 24 kor.
Negyedévre 6 „
Egyes szám ára 8 fillér

Politikai
napilap

Megjelenik minden nap, a hétfő és
ünnepek utáni napok kivételével.
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 8.
A szerkesztőség kéziratok vissza-
adására vagy megőrzésére nem
vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadó-
hivatalhoz intézendők

XVIII. évfolyam 260. szám.

Nagy-Várad.

Péntek, 1912. november 15.

Gazdasági érdekeink a Balkánon.

(K. Ö.) Magyarországnak nemcsak az a hivatása, hogy a Balkán felé a nyugati államok kereskedelmének közvetítője legyen, hanem földrajzi fekvésénél fogva arra van hivatva, hogy a Balkán-államok fogyasztását nagyobb mértékben maga lássa el. Mégis azt látjuk, hogy Magyarországot a Balkán-államok ellátásában versenytársai, bár nincsenek oly kedvező földrajzi helyzetben, mint mi, messze felülmulják. A kereskedelemügyi minisztérium hivatalos lapja, a Közgazdasági Értesítő szerint a Balkán bevitele az 1911-ik évben a következőképpen alakult:

Magyarország szállított Rumániába 22.920, Szerbiába 14.605, Bulgáriába 9581, Törökországba 4538 póstacsomagot.

Ausztria szállított Rumániába 64.250, Szerbiába 84.481, Bulgáriába 65.430, Törökországba 46.558 póstacsomagot.

Németország pedig szállított Rumániába 259.369, Szerbiába 89.468, Bulgáriába 103.360, Törökországba pedig 104.427.

Százalékokban kifejezve ez annyit jelent, hogy Ausztria ötször annyit szállít a Balkánra, mint mi, Németország pedig többet, mint mi és Ausztria együttvéve. Igazán kevés vigasztaló van abban, hogy ezt Németország a kedvező magyar vasuti tarifáknak köszönheti. Hát miért nem használjuk ki mi a vasuti tarifákat, vagy ha már mi nem, hát Ausztria, mely a Keleten ipar dolgában mindenben versenyképes Németországgal.

A kivitel fejlődésében sem tartottunk lépést a többi exportáló állammal. Az utolsó tíz esztendőben a Balkánra irányuló kivitel Magyarországról 130, Németországról 300 és Ausztriáról 400 százalékkal növekedett meg. Tehát itt is az utolsó helyre szorultunk.

A Balkán felvevő képességét, még

inkább azt a körülményt, hogy a Balkán ellátása könnyen Magyarország közvetítésével történik, mutatja az a körülmény, hogy Franciaország kizárólagosan Orsován és Brassón keresztül szállított 196.854 darab selymet és divatcikkeket tartalmazó póstacsomagot, Schweic pedig 76.907 póstacsomagot.

A Gazdasági kölcsönhatást azonban a bevétel és kivétel együttes értéke tünteti fel. Ami Szerbiát illeti, mely legközvetlenebbül érint bennünket, Szerbiának Magyarország és Ausztriába irányuló kivitele 1911-ben kitett 48,3 millió dinárt, 1910-ben 17,8 millió dinárt. Szerbia összes importja 1911-ben 115,4 millió dinárra rugott.

Ebből Magyarország és Ausztria importjára 47,4 millió dinár esik. Ugy a kivétel, mint a bevétel dolgában utánunk az első helyet Németország foglalja el.

Még csak azt, hogy mit szállítunk mi és mit szállít nekünk Szerbia. Mi leginkább textilárut, ruhát, ércet és ércárut, gépeket, papírt és mezőgazdasági kész terményeket importálunk Szerbiába. Szerbia pedig hozzánk leginkább gabonaműt, gyümölcsöt, állatot, baromfit, húst és fát szállít.

A modern háborúk indító oka mindig a gazdasági foglaltság és terjeszkedés. Igaz, hogy a Balkán államok azon a címen kezdték a háborút, hogy fajrokonait a török igából akarják kiszabadítani, valójában pedig azért történt, mivel a hadakozó államok szűkös határok és gazdasági viszonyok közé szorítva örökös szegénységre lettek volna kárhóztatva. Fajrokonakkal egyesülve és nagyobb gazdasági alap birtokában, a gazdasági és politikai megerősödés korszaka következhetik be rájuk.

A fenebbi számok mutatják a Balkán-államok felvevő képességét és a gazdasági helyzetét. Új keretben és a gazdasági kifejlődés eszközeinek birtokában a fogyasztási

képességnek meg kell hatványozódnia.

Gazdasági érdekeinknek ez képezi az alapját. Ha már eddig kívánatos területei voltak gazdasági terjeszkedésünknek, mennyivel inkább lesznek akkor, ha gazdasági megerősödésükkel gazdasági igényeik is megnövekednek.

Magyarország és Ausztria magatartásának gazdasági érdekei képezik az alapját.

Az új gazdasági helyzettel számolnunk kell és azzal érdekeink feláldozása nélkül meg is kell aludnunk. Az új gazdasági területet érdekkörünkbe kell vonnunk. Ez a fenebbiek szerint lehetséges dolog. Ha a Balkán államok valamelyes gazdasági szövetségre lépnek, helyzetünk nem lesz könnyű. Ellene tenni azonban nem igen lehet. 1917-ig a helyzet ugyis változatlan, az új kereskedelmi szerződésre van azután érdekeink megvédése bízva. Merkantilistáink már is hangoztatják, hogy az elzárkózásnak eddig követett politikájáról az új kereskedelmi szerződésben le kell mondanunk.

Ezen felfogás ellen már most tiltakozunk. Magyarország gazdasági érdekeit még jó hosszú időre szabadkereskedelmi politikával kielégíteni nem lehet.

Az erdélyi katolikus statusgyűlés. Az erdélyi katolikus status tegnap tartotta évi közgyűlését Kolozsváron. A gyűlés legfontosabb tárgya Majláth püspök megnyitóját és ünneplését követően a világi elnök választás volt. Gróf Majláth Gusztáv erdélyi püspök ajánlatára egyhangulag báró Jósika Samut választották meg. Az elnök megköszönte a megtiszteltetést és kijelentette, hogy azok a különbségek, melyek az ő korábbi elnöksége alatt fennforogtak, most már megszűntek és így örömmel fogja teljesíteni elnöki feladatát. Az elnöki beszéd után Majláth Gusztáv püspök mellett nagy ovációkat rendeztek az ő 25 éves jubileuma alkalmából. A püspök szép beszéd keretében fejtette ki, hogy addig, míg könyvet lát maga körül, addig nem akar ünnepeztetésről szólni.

A szerb bonyodalom.

A szerb bonyodalom ügyében békésebbé vált a hangulat. A szerbek kezdenek kijózanodni diadalmi mámorukból és kezdik belátni, hogy az Ausztria-Magyarországgal felidézendő háborus bonyodalom esetén ők huznák a rövidebbet.

Pasics Belgrádban.

Belgrád, nov. 14.

Holnapra várják Pasics miniszterelnöknek Belgrádba való visszaérkezését. Azután minisztertanács lesz, melyen Pasics előterjeszti az Ausztria-Magyarországnak és Olaszországnak adandó választ.

Danev közvetítésének eredménye.

Páris, nov. 14.

Danev budapesti konferenciáinak a következő pozitív eredménye van: Szerbia többé nem ragaszkodik ahhoz, hogy Albániát a saját területébe egészben vagy részben bekebelezze és aláveti magát Ausztria-Magyarország és Olaszország abbeli akaratának, hogy Albániának önálló nemzeti államot kell alkotnia. Másfelől megelégszik olyan kereskedelmi szerződési koncessziókkal, melyek nem képeznek külön előjogot és amelyeket Szerbia bármely más államnak, amelylyel legtöbb kedvezményi szerződése van, megadhat.

Küszöbön a megegyezés.

Páris, nov. 14.

Az itteni bolgár követségen biztosítanak arról, hogy az osztrák-magyar-szerb kérdést a bolgár közvetítés jóformán már megoldotta és az albán kérdésben is már küszöbön van a megegyezés. A megoldás lényegében abból áll, hogy Szerbia az Adriai-tenger partján levő meduai kikötőt bizonyos feltételek mellett használhatja.

Belgrádban elmúlt a harci-kezd.

Belgrád, nov. 14.

A hangulat egy nap alatt alaposan megváltozott, ami annak tulajdonítható, hogy Pasics miniszterelnök, aki egyenesen az úszkubi főhadiszállásról jött a királytól, a közvéleményt a békés megoldás érdekében hangolja. Egyszeriben elmúlt a harcias kedv a monarchia ellen.

A BALKÁNI HÁBORU.

Az összes tudósítások, amelyek a harctérről érkeznek, abban egyeznek meg, hogy a háboru tartama már most aránylag csak igen rövid lehet. A fegyverszünet küszöbön áll. Törökország maga is sürgeti a békét. A bolgár előőrsök mind közelebb nyumolnak ugyan, de azért azt hiszik, hogy a portának Bulgáriával való kézalatti tárgyalásai eredményre fognak vezetni.

*

A háboruról szóló tudósításaink a következők:

Csataldzsánál.

Belgrád, november 14.

Ide érkezett tudósítások szerint a csataldzsai vonalon a harcok megkezdődtek.

Állítólag 25 kilométernyire Csataldzsától bolgár hadihajók tüzelni kezdték a török hadihajókat. Ezt a hírt azonban még eddig nem erősítették meg.

A török békét kér.

Szófia, nov. 14.

Illetékes helyről származó közlések szerint a porta tegnap a bolgár kormánynak közvetlen békejavaslatot terjesztett elő. A minisztertanács a békejavaslatról még nem hozott döntést.

Béketárgyalás.

Konstantinápoly, nov. 14.

Hír szerint bolgár delegátusok érkeztek ide a béketárgyalás megkezdése végett. Az összes nagyhatalmaknál levő török nagykövetek azt a tanácsot kapták, hogy a porta a szövetséges balkáni államokkal közvetlenül tárgyaljon. Előkelő török körökben azt hiszik, hogy Törökország közvetlen tárgyalással örök időkre ki fogja magát vonni Európa gyámsága alól.

Tengerbe fult menekülők.

Konstantinápoly, nov. 14.

Mult éjjel az óriási viharban nagyon sok vitorlás hajó, amelyben menekülők voltak a part közelében hajótörést szenvedett. Egy hajó a kisázsiai Hajdár basa közelében merült el és kétszáz menekülő a tengerbe fult. A menekültek száma százhuszezer, de még mindig naponként sok ezren érkeznek.

Oroszország mozgósít.

Pétervár, nov. 14.

A kormány kiadta a mozgósító rendeletet.

Oroszország visszavonul.

Pétervár, nov. 14.

Az orosz kormány elhatározta, hogy a cári birodalom historiai hűségéhez való ragaszkodásának tesz eleget, ha Szerbiát támogatja. Ez a támogatás azonban nem minden korlát nélküli, mert Oroszország a kikötő szerzési akciót nem fogja támogatni.

Görögország és Bulgária örvendenek.

Athén, nov. 14.

Nagy föltűnést kelt az a szerenese kívánó távirat, a melyet Todorov bolgár tábornok nov. 10-én Ferdinánd királyhoz intézett és a melyben gratulált, hogy Szaloniki bolgár uralom alá került. A dolog annyival föltűnőbb, mert a görög trónörökös alatt levő görög hadsereg már nov. 8-án megszállta Szalonikit, holott a bolgárok csak 10-én vonultak be a városba. Ezenfölül Görögországban egyáltalában semmit sem tudtak arról, hogy egy bolgár hadosztály Szaloniki ellen vonul.

Kolera a csataldzsai tétörban.

Konstantinápoly, nov. 14.

Hír szerint a kolera veszedélmesen pusztít a csataldzsai csapatok között. Tegnap több mint ötszáz megbetegedés volt, köztük sok halálos.

A magyar delegációból.

A közös ügyek tárgyalására kiküldött magyar országos bizottságnak a hadsereg élelmezési ügyei megvizsgálására kiküldött albizottság Miklós Ödön elnöklésével ma délelőtt ülést tartott, a melyen a hadügyminiszteriumot Günzl Antal altábornagy és Berger osztályfőnök képviselték.

Solymossy Ödön báró előadó ismertette az élelmezési cikkekre vonatkozó költségvetési tetteket és jelentette, hogy a hadügyminiszter a legutóbbi delegációnak az élelmezési ügyekre vonatkozó határozataira ugyan válaszolt, de az ezen határozatokban kifejezett összes kívánságoknak eleget tett.

A hadsereg élelmezésére vonatkozólag megállapították, hogy a termelőktől való beszerzések aránya a mult évben ismét javult a kereskedőktől való beszerzésekkel szemben.

Miklós Ödön elnök a bizottság nevében fölkéri a hadügyminiszterium képviselőjét, hogy készíttessen kimutatást arról, hogy a legutóbbi öt évben a hadsereg egy-egy legénységi állományu emberének teljes ellátása átlag mennyibe került.

Berger osztályfőnök ezen kívánság teljesítését megígéri és egyuttal előadja, hogy a legénység ellátása és élelmezése a mi hadseregünkben a legolcsóbb az összes európai hadseregek közt, a minek egyik főoka az, hogy a mi hadseregünk belső adminisztrációja a legolcsóbb.

Solymossy Ödön báró ezután ismerteti a Boszniában és Heregovinában elhelyezett csapatok élelmezési szükségleteit és az azok beszerzésénél számításba veendő egységárat.

Miklós Ödön elnök felpanaszolja, hogy a hadsereg élelmeicikkeinek szállítására vonatkozó felhívások nagyon későn érkeznek a gazdasági egyesületekhez és szövetkezetekhez és ennek következtében ezek tagjai között már nem oszthatják ki a szállítókat olyan mennyiségben, mint tehetnék akkor, ha a felhívásokat olyan időben kapnák meg, mikor a gazdák termésüket még nem adták el.

Berger osztályfőnök kijelenti, hogy a hadtest-hadbiztoságok utasítva vannak, hogy lehetőleg korán intézzék ezeket a felhívásokat a gazdasági egyesületekhez és szövetkezetekhez. Ezután ismerteti az 1912., 1913. évre való terménybiztosítások eredményét, amelyek szerint e szükségletnek tulnyomó részét már sikerült beszerezni.

Okolicsányi László rámutat arra, hogy a mult évben a hadsereg a magyarországi gabonaszükségletek bevásárlásánál 830,000 koronát megtakaríthatott volna, ha aratás idején elég pénze lett volna a gabona készpénz melletti bevásárlására. A termelőktől való beszerzést megkönnyítené az is, ha a hadseregnek saját gabonaraktárai volnának, melyekbe a terményt a termelők azonnal bezállíthatnák. A gabonaraktárakat különben katonai szempontból is szükségeseknek tartja, mert háboru esetén ezek képeznék a hadsereg jó ellátásának a tegteljesebb biztosítékát és leginkább megóvnák a hadsereget a háborus időkben mindig fellépő spekuláció tulkapásai és visszaélései ellen.

VÁROSI KÖZGYÜLÉS.

— Első nap. —

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának tegnapi közgyűlése elég élénk volt.

Mivel választásra is került alkalom, száznál több városatya jelent meg a tanácskozáson.

Hosszabb vita kerekedett az iparosok helypénzfizetésének a kérdésénél. A függetlenségi párt sikra szállt az iparosok érdekében, de a többséggel szemben nem tudott eredményt elérni.

Ebbe a többségbe tartozott Balogh Döme is, akit az iparosok választottak a törvényhatóságba. Balogh Döme felszólalása és szavazása azért keltett elégedetlenséget a függetlenségi táborában, mert párthatározat volt, hogy a tanács javaslata ellen foglalnak állást.

Ennek az elégedetlenségnek a kifolyása volt az a tüntetés, amelyken Balogh Dömét részesítették. Mikor interpellációra állott fel, az összes függetlenségi elhagyták a termet.

Hir szerint a 48-as függetlenségi pártból is ki fogják Balogh Dömét zárni.

A városi közgyűlés lefolyása a következő volt:

Hlatky Endre főispán elnökölt. A törvényhatóság tagjai nagy számmal voltak jelen.

A megnyitás után előterjesztették a polgármester havi jelentését, amelynek a közigazgatásra vonatkozó adatait már közzöltük.

Bejeleni még a polgármester a vasuti üzletvezetőség felállítására ügyében folytatott tárgyalások eredményét, amelyet örvendetes tudomásul vettek s a polgármester intézkedését jóváhagyták.

A jelentés kapcsán dr. Adorján Emil kérdést tesz, hogy miért nincs a jelentésben szó a réti iskola már befejezett ügyéről? Miért nem valósítanak meg már kész, vagy megvalósítás alatt álló szabályrendeleteket, amelyek a bevétel fokozására szolgálnának? Ilyen a betterment szabályzat, a gyógyszer-tár átruházási szabályrendelet, a kéményszerési kerületek szaporítása, ezek mind jövedelmeket hoznak. Ilyen a villamosmű új szabályrendelete, a hatósági becslésről szóló szabályrendelet. A fizetésemelésről, családi pótlékról hetekig tárgyalnak, pedig a közönségre az előbbieket fontosabbak. A város nagy érdekei fűződnek ezekhez a szabályrendeletekhez. Mikor valósítják már meg ezeket.

Weiszlovits Gyula kifogásolja azt a tervet, hogy a máv. üzletvezetősége tisztviselőinek adják ki bérbe az Apollót.

Rimler Károly igéri, hogy a szabályrendeletekre nézve intézkedik. Az Apolló épületben, megfelelő bér mellett csak akkor helyeztetnék el az üzletvezetőséget, ha az állam nem építheti fel a szükséges épületet; de csak ideiglenesen, rövid időre nyerne ez esetben is az Apollóban elhelyezést az üzletvezetőség.

A választás.

Ezután a II. alkapitányi állás betöltésére került a sor.

Kijelöltettek: Fluck Ferenc fogalmazó, Gombay J. Imre közig. gyakornok, Kolontáry János fogalmazó, Mezey Gyula tb. szolgabíró, dr. Szentmiklóssy Imre közig. gyakornok.

Beadatott 101 szavazat, s ebből kapott:

Mezey Gyula	52
Fluck Ferenc	39
Kolontáry János	9
Gombay J. Imre	1

szavazatot s így Mezey Gyula választott meg II. oszt. alkapitányt.

A belügyminiszter leirata értelmében a bejelentő hivatalhoz szükséges fogalmazói állás betöltésére nézve felkérték a főispánt, hogy a meghirdetendő pályázat alapján a fogalmazót nevezze ki. Az irtóki állás betöltésére nézve pályázatot hirdetnek s a decemberi közgyűlésen választják meg a bejelentési hivatalhoz rendszeresített irtóki.

Hasonló szellemű felirattal pártolják Maros-Tordamegye felterjesztését a kormányhoz, a telepítés és parcellázás kérdéseinek a magyar nemzeti birtokpolitika szellemének megfelelő megoldása tárgyában.

A mellőzött vidéki ipar.

Kassa városa feliratot intézett a kormányhoz az iránt, hogy az állami gyermekmenhelyek szükségleteit az egész országban levő menhelyekre nézve ne egy helyen szerezzék be, mert ez sérelmes a vidéki iparra és kereskedelemre. A tanács a felirat pártolását javasolta.

Láng József szólott a javaslatához. Annál nagyobb a sérelem, mert ez az intézkedés az összes állami intézetekre szól. Ez az intézkedés mélyen sérti a vidéki iparosokat. Minden állami nagy intézmény Budapesten szerzi be szükségleteit. Így a vidéki ipar nem csak károsodik, de elveszti a talajt. Ez ellen 1870 óta erős mozgalom volt, de eredmény nélkül. Csak Baross miniszter tett ez irányban szolgálatot a vidéki iparnak. A kormány csak a nagyipart fejleszti, de ilyen intézkedésekkel elnyomja a kisipart. A törvényhatóság kötelessége a helyi ipart védeni. Indítványozza, hogy irjon fel a város a vidéki ipar érdekében.

Harmathy Károly felhívja, hogy a kir. táblánál nyilvános árlejtés van a szükségletekre s a vidéki ipar nincs kizárva.

Láng József kijelenti, hogy pl. a nyomtatványt az igazságügyi hivatalok a váci siketnéma intézetéből szerzik be.

Hlatky Endre szokatlannak tartja, hogy így incidentaliter felírjanak. Lehetne mint önálló indítványt kitűzni a jövő gyűlésre s a tanács felszerelve terjessze elő a kérdést tárgyalásra.

A tanács javaslatát elfogadták s Láng indítványát kitűzték a jövő közgyűlésre.

Városatya választás.

A várad-váraljai választókerületben megüresedett egy és az újavárosi vál. kerületben megüresedett két tag helyének betöltése céljából a választást december 1-re tűzték ki. Választási elnökül a váraljai kerületbe Ullmann Sándort, az újavárosi kerületben dr. Mihály Lajost küldik ki. — A központi választmány ülése után érkezett dr. Halász Lajos biz. tag lemondása. Ezen hely betöltését is a decemberi közgyűlésre tűzték ki.

A zárszámadások.

A múlt évi zárszámadásoknál dr. Adorján Emil indítványozta, hogy mivel későn kapták azt kézhez, most vegyék le a napirendről s rendkívüli közgyűlésen tárgyalják.

Dr. Hoványi Géza kéri, hogy most tárgyalják a zárszámadást, mert a jövő gyűlésen a költségvetés is tárgyalás alá kerül.

A többség az ügyet levette a napirendről s rendkívüli közgyűlésben veszi azt tárgyalás alá.

Az iparosok helypénze.

Ezután a tanács azon javaslatát terjesztette elő, hogy a piacokon a jövőben az iparosok is állandóan fizessenek helypénzt és pedig úgy a kiskereskedők, mint az iparosok a*tarifa felét.

Czeglédy Jeremiás ismerteti az ipartestület átiratát, amelyben kéri, hogy a saját készítményeiket áruoló iparosok a nagyvásárok alkalmával se fizessenek helypénzt. A tanács, ahelyett, hogy a kérelem teljesítését

javasolná, állandó helypénzfizetéssel akarja az iparosokat megterhelni. Az iparosok soha sem fizettek helypénzt s most a legrosszabb pénzviszonyok mellett akarják sújtani őket. Czáfolja, hogy a kérelem teljesítése 56000 korona különbözetet jelentene a városi pénztárnak. Mikor a kereskedőknek elengedték a helypénzt, csak 14—15 ezer koronáról volt szó. Indítványozza, hogy az ipartestület kérelmét teljesítsék.

Dr. Hoványi Géza kifejti, hogy mily indokok vezették, mikor a kiskereskedők helypénzmentesítését indítványozta. Az igazság elöl, hogy minden polgárnak egyformán kell mérni, kitérni nem lehet. Statisztikai adatok mutatják, hogy ha az ipartestület kérelmét teljesítik, emelni kell a közköltséget. Minden polgár egyformán viselje a terheket. Volt idő, mikor az iparosok is fizettek helypénzt, de azután ezt törölték. Privilegiumok kora lejárt, annak ma nincs értelme. Ki itéli azt meg, hogy az iparos csak saját gyártmányát árulja. Ha az iparosokat teljesen mentesítik, a kereskedőket is mentesítsék. Elfogadja a tanács javaslatát.

Rimler Károly hivatkozva arra, hogy a költségvetést megbolygatja a kérelem teljesítése, a tanács javaslatát ajánlja elfogadásra.

Dr. Adorján Emil ellentmondást lát a polgármester beszédében. Nagy különbség van a kiskereskedő és iparosok között, akik csak a boltokból viszik ki az árukat.

Dr. Moskovits József szerint nem a terhek szaporítására, hanem könnyítésére kell törekedni. Az iparosokra a javaslat egészen új terheket róna. Mikor mentesítették az iparosokat a helypénz fizetés alól, ez a kisipar védelme volt. Nagy-Várad a nagy ipart kedvezményekben részesíti s az állam is főleg a nagy ipart támogatja. Az igazság követeli, hogy a kis ipart más utakon támogassák és pedig kedvezményekkel. Magyarország városait a kis ipar tartotta fenn. Az új adótörvény is nyújt kedvezményeket a kis iparnak. Hagyjuk meg, ami eddig volt, hisz a kis ipar csak így kaphat engedményt. Ha megengedik a viszonyok, a kereskedők fizessék a 2 fillért s az iparosok kérelmét pedig teljesítsék. A kisiparos osztály erre rászorult. Czeglédy indítványát fogadja el.

Komlóssy József a tanács javaslatát védi.

Tátray Sándor szintén rámutat az iparos és kereskedő közötti különbségre; előbbi saját készítményét viszi a piacra, a kereskedő pedig a boltokból hozza ki az árut s a hét többi napján más foglalkozást üz. Az árulásért — alig 20 kiskereskedő fizet adót. Vannak iparágak, melyeket meg kell menteni; ezekre lesújtólag hat a helypénz fizetése. Ilyenek a fazekasok, mézeskalácsosok, gubások. Csatlakozik Moskovits Józsefhez, hogy a kereskedők a díj felét fizessék, az iparosok pedig mentessenek fel.

Dr. Hoványi Géza ott látná az igazságot, ha mindenkit felmentenének a helypénz fizetése alól s a hiányt közköltségből fedeznék. A városnak szüksége van az összegre, tehát fizesse azt mindenki, aki a piacot használja. Egyenlő elbánást kíván.

Cser János látja, hogy tévedésben vannak. Az ipartestület csak azt kéri, hogy nagyvásárok se fizessenek helypénzt, mint a hetivásár napján. A tanács pedig azt akarja, hogy a helypénz felét mindig fizessék. Indítványozza, hogy az ipartestület beadványához képest mondják ki, miszerint a helybeli iparosok heti vagy országos vásárok alkalmával helypénzt ne fizessenek. Így nem állhat elő 56000 korona hiány.

Balogh Döme helyesli a tanács javaslatát, mert ha az iparosoknak elengedik a helypénz fizetést, akkor a közköltséget kell emelni.

Gerő Ármin felveti, hogy kikre nézve akarják, hány iparosra s milyen nagy területre elengedni a helypénzt. Ezekkel a kérdésekkel tisztában kell lenni.

Ezután a többség a tanács javaslatát fogadta el.

A városi átírási díjról alkotott szabályrendeletnek 10 évre leendő meghosszabbításáért felírják a miniszterhez.

A Köröspart szabaddá tétele tárgyában elfogadták a tanács javaslatát, hogy a tanács 1913. március végéig tegyen újabb előterjesztést.

Interpellációk — tüntetéssel.

Ezután az interpellációkra tértek át.

Dr. Adorján Emil az iránt intéz kérdést a tanácshoz, hogy ki adta az engedélyt a Szent László-téren építés alatt álló házikóra, ki fedezi a költségeket, kinek az érdekéből épül az oda, ahova a Kossuth-szobrot tervezték.

Rimler Károly válaszolja, hogy az épületre szükség van, mert alatta a villamostelep transformátora lesz, fent pedig a villamosvasút telefonszobája. A költségeket a villamosvasút és a villamostelep közösen fedezik. Az épület díszes lesz.

Dr. Adorján Emil erősen kritizálja az eljárást.

Végül a választ nem vették tudomásul s az ügyet kitérítették a jövő havi közgyűlésre.

Schvarcz Izidor interpellációjára a polgármester kijelentette, hogy a balparti csatornát pár nap múlva üzembe helyezik.

Weisz Lajos a Rulikovszky-uti utcák elhagyott utaira mutatott rá. A polgármester az utcák kavicsolását megígérte.

Most Balogh Döme állott fel szólásra, hogy interpelláljon, mire az egész 48-as párt kivonult a teremből, tüntetésszerűen s még a kisterem ajtaját is behúzták.

A tüntetés azért volt, mert az iparosok helypénzkérdésénél Balogh Döme, párthatározat ellenére, a tanács javaslata mellett szólalt fel és szavazott.

Balogh Dömét láthatólag nagyon konsternálta a tüntetés.

Ezután Balogh Döme a borellenőrző bizottság megalakítását és a 3. vashid építését sürgette s a vágóhidhoz vezető mellékut tarthatatlan állapotát panaszolta.

A közgyűlést 7 órakor a főispán bezárta. Ma pénteken délután folytatják a még hátralévő ügyek tárgyalását.

Botrány az angol parlamentben. Hétfőn az ir-kérdésben leszavazták a kormányt, amely tekintettel a válságos külügyi helyzetre, nem akar lemondani s újra tárgyalatja a kérdést. Az ellenzék pedig obstrukciót rendez.

A mikor tegnap a Ház ülését újból megnyitották, látszott, hogy az ellenzék folytatni akarja zavarási taktikáját. A mikor a főállamügyész szólásra emelkedett, kitört a lárma, mire a főállamügyész ismét kénytelen volt beszéde elmondása nélkül leülni. Most Herlmsley unionista akart beszélni, de az ellenzék szüntelenül kiáltotta: Elnapolni! Végül az elnök az ellenzék nem tetszése közben az ülést holnapra halasztotta. A mikor Asquith és a miniszterek elhagyták a termet, hiveik élénk ovációkban részesítették őket. Az unionisták ellenben füttyültek és ezt kiáltották: Abcug! Le a homerule-javaslat. Egy unionista könyvet dobott a miniszterekre, mely Churchill minisztert állán találta. Asquithra papirgolyókat dobta, de nem találták el. Ezzel kapcsolatban majdnem verekezés keletkezett mert a kormánypártiak rárohanni készültek a támadókra. Miután azonban több tag volt közbül, a kormánypártiak dühe csak heves kifakadásokban tört magának utat, a melyre az ellenzék oldaláról épp oly hevesen válaszoltak.

Canalejas temetése.

Madrid, nov. 14.

Canalejas miniszterelnök temetése tegnap délután 3 órakor volt. A temetési menet élén egy fél század polgári gárda, a madridi papság mögött lovagolt. A szenátorok, képviselők, az egész diplomáciai kar és a tanuló ifjuság következett ezután. Mögöttük kis távolságban a király ment. Meglehető távolságra mögötte Carlos és Fernando infánsok, majd a kormány tagjai és a hatóságok fejei következtek. A Pantheonig vezető uton csapatok álltak sorfalat és tisztelegtek.

A holttestet a Pantheonban Canova mellett helyezték el. A királyt megjelenésekor viharos éltetéssel fogadták. A közönség rendkívül csodálta a király bátorságát, aki a temetési menetben feltűnő helyen egymaga haladt és így szinte szüntelen veszélynek volt kitéve.

Madrid, nov. 14.

Amikor Alfonz király Canalejas temetése után palotájába visszament, itt több ezer főnyi tömeg csoportosult, amely a bátor királyt, Canalejast és Spanyolországot éltette és halált kívánt az anarkistáknak és a gyilkosoknak.

A király és a királyné megjelentek az erkélyen és zsebkendőjük lobogtatásával köszönték meg a nép tüntetését. A népnek küldöttsége kihallgatást kért, amelyet a király megadott. A küldöttség szerencsekívánátát és hódolatát fejezte ki, amire a király azt felelte, hogy csak kötelességét teljesítette és hogy minden pillanatban kész utolsó csepp verét hazájáért feláldozni.

A Kath. Népszövetség közgyűlése.

Magyarország legnagyobb és legkiterjedtebb katolikus szervezete, a Katholikus Népszövetség, ez évi közgyűlését Budapesten fogja megtartani a régi Országház üléstermében november hó 17-én délután 3 órakor. A központ ezt az alkalmat fel kívánja használni arra, hogy külön a helyiigazgatókkal és a csoportvezetőkkel értekezletet tartson.

A közgyűlésen beszélni fognak: Dr. Rajner Lajos püspök. Rakovszky István v. b. t. t., orsz. képviselő, elnök. Gróf Károlyi József orsz. képviselő. Gróf Zichy Aladár v. b. t. t., orsz. képviselő. Haller István országgyűlési képviselő, főtítkár. Dr. Zboray Miklós országgyűlési képviselő, alelnök.

November 18-án délután 5 órakor a Szent István Társulat dísztermében (Szentkirályi-utca 28.) a helyiigazgatók értekezlete.

Tárgysorozat: A Népszövetség céljai. Dr. Ernszt Sándor vezérigazgató. — A Népszövetség gazdasági feladatai. Haller István, orsz. képviselő, főtítkár. — A népszövetségi organizmus. Dr. Molnár István, dr. Moldoványi Gyula, Haller István.

Este 7 órakor csoportvezetői értekezlet a Szent-István-Társulat dísztermében.

Tárgysorozat: Mi a csoportvezető? Haller István, orsz. képviselő, főtítkár. — A csoportvezető és a sajtó. Huszár Károly orsz. képviselő, titkár. — A csoportvezető szociális feladatai. Szalánczy Andor, titkár.

Megjegyezzük, hogy a Budapestre való felutazásra kedvezményes jegyeket bocsájtot ki a Máv. igazgatósága. Az erre szóló iga-

zolványt 20 fillér ellenében küld a központi iroda.

A közgyűlésen, továbbá a helyi igazgatók és a csoportvezetők értekezletén a nagyváradi szervezet, mely a maga, 1600-hoz közeledő taglétszámával egyike a legerősebb és legagilisabb szervezeteknek, szintén képviselve lesz.

Biharmegge uti politikája.

Beöthy László kereskedelmi miniszternek azon tervezetét, mely Biharvármegye jelenlegi uti viszonyait teljesen átalakítaná, a vármegyében most kezdik feldolgozásra előkészíteni. A miniszter leiratával már foglalkozott a törvényhatóság és akkor nagy örömmel vették azt a nagyarányú kivételes támogatást, melyet kilátásba helyezett a miniszter. Az állam támogatása tudvalevőleg ebben a dologban a legmesszebbmenő volt. Ez a támogatás azonban bizonyos feltételekhez volt kötve, amelyet a vármegyének illetve a községeknek kell teljesíteniük, ha nem akarnak esetleg elesni a többet soha nem remélhető igen kedvező támogatástól. A miniszter tervének megvalósítása 12,704.484 koronába kerül. Ebből a vármegyének 600000 koronát kell elvállalni és átadja az államnak az egész vámbevételt. Ami az így nyert összeg felül marad fedezetlenül, azt az állam segélyként fogja nyújtani. Beöthy államsegélyként 12 éven keresztül évi 150—165000 korona segélyt helyezett kilátásba.

A dolog nagyobbik fele és a nehezebb fele azonban még hátra volt. A törvényhatóság ugyanis elrendelte, hogy a községek vegyék tárgyalás alá a dolgot és szavazzák meg a megfelelő hozzájárulásokat. Azt remélte mindenki, hogy a községek kapva kapnak a támogatáson és sietni fognak a hozzájárulás megszavazásával. E föltevésében most nagyot csalódott a vármegye.

A községek ugyanis huzódoznak a hozzájárulástól. Felhozzák, hogy a jelenlegi anyagi körülmények nem engedik meg a hozzájárulást. Viszont más községek a kivetett hozzájárulási összegeket túl magasnak tartják és azt kérik, hogy szállítsa le azt a vármegye. Itt azonban alkudozásnak helye nem lehet és leszállításról sem beszélhetnek, mert a kivetett összeg a minimum, amit a vármegye kivetethet a községek körülményeinek figyelembe vétele mellett.

Ha a községek határozatai ilyen alakban mennének fel a miniszterhez, akkor föltétlenül bezáródnának az államsegély aktái és a vármegye utjai évtizedek múlva is épp oly szomorúak volnának, mint jelenleg.

Fráter Barnabás alispán tegnap 10 járás főszolgabirájához körrendeletet intézett, hogy a nemleges határozatokat a községekkel tárgyalassák újra. A főszolgabiráknak oda kell hatni a rendelet értelmében, hogy a községek minden kitérés nélkül megszavazzák a hozzájárulást. Elképzelhető a rendeletről, hogy mily kevés lehet azoknak a községeknek a száma, amelyek hajlandók a hozzájárulást megszavazni.

A még hátrányban lévő községeknek 2-től 25 ezer koronával kell a nagy uti politika megvalósításához hozzájárulni. A köz-

ségek határozatait februárig kell a vármegyéhez beküldeni, hogy a márciusi közgyűlésen a törvényhatóság tárgyalhassa a dolgot. Ekkor fogják a terv megvalósításának programját is megállapítani.

Az iparos árucarnok létesítése.

Ezen rendkívüli életbevágó kérdésnek tárgyalására gyűltek össze e hó 13-án este 8 órakor az Ipartestület helyiségében az Ipartestület előljárósága által megválasztott bizottsági tagok, hogy az eszmét, mely közgazdasági, szépészeti, városrendezési és közegészség szempontjából kiváló jelentőségű a város polgáira és iparosaira egyaránt, a megoldás elé vigyék!

A bizottságot Czeglédy Jeremiás ipartestületi elnök hívta össze, kinek elnöklése mellett Gerő Armin főkapitány, Lukács Ödön adóügyi tanácsos, dr. Moskovits József, Kelen Béla Hitelszövetkezeti igazgató, Cser János, Szabó Károly ipartestületi al-elnökök, Stern Béla a kisiparos egyesületi elnök, Tátray Sándor, Molnár János, Kiss Károly és Dévald László ipartestületi titkár vettek részt a bizottsági értekezleten.

Czeglédy Jeremiás elnök elsősorban üdvözölte az illusztris résztvevőket, kik az Ipartestületen kívül állanak, ámde minden időben örömmel és nyíltan vallották magukat iparos barátoknak, az iparos érdekek védelmezőinek, az iparosok iránt érzett rokonszenvüknek éppen a mostani megjelenésükkel is tanujelét adták, miért köszönetet mond, s nagybecsű érdeklődéseiket továbbra is kéri.

Tátray Sándor az iparos árucarnok létesítésének indítványozója szólal először fel, bővebben kifejti indokait, melynek alapján az árucarnok felállítása teljesen indokolt. Indokolt és elfogadható azért is, mert az iparosok személyükkel és árujukkal együtt védve volnának az idő viszontagságai ellen, s anyagilag megterhelhetéssel nem járna. Ezt adatokkal igazolja. Fő az, hogy a város hatósága részéről nyerhetnének eszméjük kivitelénél segédkezet.

Lukács Ödön városi adóügyi tanácsos örömmel veszi a bizottsági tagságot, s igéri, hogy az eszme keresztülvitelében készségesen áll az Ipartestület, illetve annak tagjai rendelkezésére. Igen meleg és elismerő hangon szólott az indítványról, melynek megvalósítása esetén, hiszi, hogy a város minden iparos polgára előnyét fogja látni. Nem hiszi, hogy a város ezen nagyjelentőségű intézmény elé gátat emelne, mert bár pénzügyileg érinti a várost, ennyi áldozatot már csak azért is meg kell hozzon, mert ez a város szépészeti és rendezési szempontjából előnyös. Lényeges, hogy igazolja be az Ipartestület, hogy az iparos árucarnok a város összes iparosainak érdekében áll, mely esetben annak felállítása rövid időn belül megvalósulhat.

Rendes Vilmos kifejti, hogy mily fontos érdekében áll az iparosoknak az árucarnok, mégis aggodalommal van aziránt, hogy az iparosság indolentiája folytán a felállítás kockázattal fog járnai.

Tátray Sándor megnyugtatta Rendes Vilmost azzal, hogy tudomással bír róla, hogy a ma kint áruló iparosok legnagyobb része az árucarnokba hajlandó lesz belépni, ha érdekei benne meg lesznek védve. Azonkívül bejelentheti azt is, hogy ha a felállítás perfekt lesz, s a hatóságtól megkapható lesz, hogy csak a csarnokban lehet iparosoknak árulni, lesznek vállalkozók, kik azt az ipartestület minden befektetése nélkül felépítik.

Stern Béla a kisiparosok egyesületének nevében kijelenti, hogy a csarnok felállítását jónak és szükségesnek látja. — De ezzel kapcsolatban szeretné, ha a közműhely lé-

tesítettnek, mely szintén elengedhetlenül szükséges az iparosságnak. — Nagyon szeretné, ha Lukács Ödön tanácsosnak ezirányú véleményét ő s vele együtt az iparosság ismerné.

Szabó Károly nem fél a pénzügyi kivitelenségtől, mert a helypénz, u. m. a lakbér, havi, vagy negyedévi részletekben előre bevételezhető lesz. — Véleménye szerint elsősorban egy közgyűlés útján meg kell győződni, hogy mennyiben kívánja az árucarnokot az iparosság. — Másodsorban pedig a kizárólagosságot kell megszerezni. Végül az iparosság érdekében fekvőnek találna azt, hogy a tervezéssel költségkímélés szempontjából a városi mérnöki hivatal bizassék meg, illetve arra kéretnék fel.

Kelen Béla felszólalásában kifejti, hogy a várost a vásárcsarnok létesítése pénzügyileg nem terheli semmivel, mert a város iparosai az utolsó évet leszámítva, helypénzt sohasem fizettek. Csak terület átadásról lesz szó.

Dr. Moskovits József örömmel üdvözl az eszmét, s mert az az iparosságra kiválóan fontos és a megoldás keresztülvitelében a maga tehetségét is örömmel rendelkezésre bocsájtja. Kifejti, hogy a csarnok létesítése nem csakis kizárólag az iparos érdekét, hanem a vevő és a város érdekét is szolgálja. Fedett, szélőtől, portól, fagytól és melegtől védett helyen kevesebb a vesztesége az iparosnak, miért is a közönséget olcsóbbért és kényelmesen kitudja szolgálni. Nem fog maga az iparos és személyzete az idő viszontagságaitól betegséget kapni. Kívánatos volna, hogy oly megoldást találjanak, hogy az árucarnokba elhelyezett árukra az iparos kölcsönt is kapjon, (ez ma is fennáll az Ipartestületi Hitelszövetkezet útján.) Tekintve a cél magasztosságát és közérdekűségét, reményli, hogy valamilyen formában nagyobb kormánysegélyt is lehet leszerezni.

Lukács Ödön tanácsos Kelen Béla szavaira reflektál s kifejti, hogy ha helypénz elengedéssről nem is lenne szó, amit kétségbe von, akkor is a telek esetleges átadása a város részéről elég nagy pénzügyi áldozatot jelent.

Gerő Armin a maga részéről szükségesnek látja az árucarnok létesítését. Tudja és érzi, hogy ma már az iparosnak, hogy csak némileg is boldoguljon, új eszközökkel kell a gazdasági harcban küzdeni. Felfogása az, hogy ezen intézmény létesítése esetén minden önálló iparost bele kell kényszeríteni. Lehet, hogy elvéve lesznek oly iparosok, kik ezt nehézményelik és egy pár közülök elhull, ámde egy új erős ipari élet fog abból képződni, mely Várad iparát a mai színvonalán megtartja, sőt még emelni fogja. Javasolja, hogy a bizottság szerezzon be minden adatot, illetve körülményesen tájékoztassa magát mindenről, az árulást igénybe vevő iparosoktól is, s ezek alapján egy memorandumot készítsen, melyet minden egyes iparosnak ismertetés céljából megküldjenek.

Cser János a kivitelt azért nem látja biztosnak, mert nem bizonyos, hogy a bért be lehessen szedni s most kétségesnek találja azt, hogy minden iparos belekényszeríthető a csarnokba.

Rendes Vilmos a Gerő Armin indítványát fogadja el s egyben az előzetes költségek fedezésére kéri az elnököt, hogy az előljáróságtól eszközöljön ki 1000 koronát.

Tátray Sándor szintén elfogadja Gerő Armin indítványát, de kéri a főkapitányt, hogy mint a városi iparos ügyeket jól ismerő egyén a memorandum szövegezésnél elnökölni szíveskedjen.

Gerő Armin megtisztelőnek veszi a kérelmet, azt teljesíti s ezzel is bizalmának ad kifejezést a létesítés iránt, mert az az ügy, amelyre a város pénzügyi tanácsosa, kereskedelmi és iparkamarai elnöke jónak, kivitelőnek lát s a megoldásban segédkezet nyújtanak, az a bizonyos sikerrel kecséget.

Lukács Ödön mint iparoktatási bizottsági elnök Stern Béla kérdésére válaszol s kijelenti, hogy a vásárcsarnok keretében a közműhelyt nem igen lesz lehetséges megvalósítani, mert tudomásul bír arról, hogy egyesületek kezelésében még egy esetben sem felelt meg a közműhely. Reméli hogy az ipari szakiskola keretében azonban ilyet, mint a fa és fémipar körébe vágót létesíteni lehetséges lesz.

Kiss Károly azt hiszi, hogy a helyek drágasága folytán a kisiparosok egyrésze elhull, ez pedig nem kívánatos. (Tátray közbe szól: olcsóbb lesz benne fedett helyen a hely, mint ma a piacon.)

Czeglédy Jeremiás elnök a felszólalások eredményeképpen kihirdeti, hogy a bizottság az iparos árucarnok létesítését egyhangulag helyesli s annak előnyét egy memorandumba foglalva ismertetni fogja a város egész iparosságával mely után a szükséges további lépéseket is megteszi a bizottság, így a hely megszerzésére állami hozzájárulás, avagy kamatmentes pénz szerzésére a miniszteriumtól, melyre annál is inkább lehet remény, mivel a jelenlegi kereskedelmi miniszter, Beóthy László még főispánúsága idejében jóindulattal viseltetett városunk ipara és iparossága iránt.

HÍREK

* **Uj tiszteletbeli alügyész.** Hlatky Endre főispán a tegnapi városi közgyűlésen dr. Némethy Ferenc ügyvédet, a nagyváradi ügyvédi kar szimpatikus, derék tagját városi tiszteletbeli alügyésszé nevezte ki.

* **Esküvő.** Dr. Mayer László, Nagyvárad városi tisztifőorvosa a Szent László menház kápolnájában tegnap vezette oltárhoz bájos menyasszonyát, bárciházi Bárczy Rózsikát. Az esketési szertartást Imrik S. Zoltán plébános végezte s szép beszédet intézett az új párhoz. Násznagyok voltak: Középegy Kálmán és Ficzek Jenő.

* **Kinevezés.** A pénzügyminiszter tegnap tudatta a vármegyével, hogy Gábor Gyula számtisztet a béli járásba számvevői megbízottá nevezte ki. A számvevői megbízott legközelebb elfoglalja állását.

* **Gyűjtés a Vörös-keresztre.** Tegnap a Magyar-Vörös-kereszt egyesületi igazgatósága kérelmet intézett Biharvármegyéhez. A kérvényben elmondja az egyesület, hogy jelenleg 32 tagból álló segítő csapatot küldött a balkáni harctérre, ahol a hiányos harctéri felszerelések folytán a Magyar-Vörös-kereszt egyesület kiküldötteinek igen nagy feladatuk van. Ez a misszió azonban nagy anyagi áldozatokat is igényel, miért is kéri az egyesület Biharvármegyét, hogy a megye területén gyűjtést rendeljen az egyesület támogatása végett.

* **A hamis ötvenkoronások ügye.** Megirtuk annak idején, hogy Bágya Sándor cinkografust a readórság letartóztatta, mert műintézetében ötvenkoronás bankjegy kliséjét találták. Bágyát átkisérték az ügyészségre s a rendőrség végleg lefolytatta a nyomozást. Két társát kellő igazolás után szabadlábra helyezték. Bágya ügyében ma döntött a vádtaács. Az iratokból s a nyomozás anyagából a vádtaács nem látta igazolva a pénzhamisítási szándék vádját. Arra a megállapításra jutottak, hogy a klisé reklám céljaira készült. Ezen az alapon már tegnap szabadlábra helyezték Bágyát.

*** A rendőrkapitány lakása.** Bartha Béla rendőroktató kapitány azzal a kérelemmel lép a városi tanács elé, hogy engedélyezzen számára állandó lakást. Az oktató rendőrkapitányt mindenestre nyomós okok készítik erre a lépésre és rendkívüli ügybuzgósága, a felügyelet, a legénység és szolgálat intenzívebb ellenőrzése birták arra Bartha Bélát, hogy a nem éppen kényelmesnek mondható központi lakást kérje. Eppen ő az, aki a fiatalabb rendőrtisztek közül a legtöbbet vándorolt. Volt már hivatalos helyisége a suterénben, a földszinten, az első sőt a második emeleten is. Aztán ismét lekerült az elnöki ügyosztályhoz az első emeletre, míg végül a novemberi költözködés számára is meghozta az állandó, éves lakást a gépirónók helyiségében. A gépirónókat ugyanis kitelepítették régi szobájukból s elosztották több teremben. Az ő helyükre költözött az új oktató kapitány, aki izléssel, elegánsan, de azért bizonyos hivatalos szürkeséggel rendezte be az első emeleti 16-os számú szobát. A közönséggel egyáltalán nem érintkezik. Egyedül a rendőrlégénységgel. Ezekkel pedig lent a suterénbeli legénységi szobákban foglalkozik, itt vannak a rendőrsiskolák. Mivel pedig nagyon kívánatos, hogy az oktató tiszt, aki amellet rendelkezik a legénység felett, szolgálatokat ír elő, indítja az őrzőket, — szóval a legközvetlenebbül érintkezik a legénységgel — kívánatos, hogy bent lakják a lakóházban, hogy mindég intézkedhessék. Olyan városokban, ahol a rendőrségi intézmény egy kicsit rendezetebb, mint nálunk, el sem képzelhető az, hogy az oktatótiszt ne a lakóházban lakjon. A helyzet félszűrségét érzi Bartha Béla is és azért kéri a tanácsot, hogy engedje meg neki a központban való állandó lakhatását. Ez mindenképpen terhet ró reá, hiszen itt sokkal nyugtalanabb éjszakái, zaklatottabb nappalai lesznek, de mivel hivatali állása szempontjából ez így kívánatosabb, ő kész áldozatot hozni és beköltözik jelenlegi hivatalos helyiségébe. Megkérdeztük Gerő Armin főkapitányt, hogy mit szól ehhez a tervhez?

— Semmi akadályja sincs ennek és én magam is örömmel fogadom, mondja a főkapitány.

*** Életmentő orvos.** Tegnap déltájban egy rövidke pillanaton mult, hogy a Széchényi-tér fái között, nem történt halálos végű elgázolás. A törvényszéki palota előtt történt a vérfagyasztóan izgalmas esemény. Egy kis gyermek szaladt át az uton, amikor egy parasztszekér vágatva rohant végig a Széchényi-téren. Már-már úgy látszott, hogy a gyermeket a kocsis rudja a földre teíti, amikor a végzetes utolsó pillanatban dr. Péchy József bihari körorvos, aki éppen a törvényszéki palota előtt ment el, elkapta a gyereket s lovak elöl. A szekér megállás nélkül tova vágatott, az ijedségtől halálra sápadt kis gyermek pedig remegve köszönt meg az orvosnak bátor tettét és a következő percben elfutott hazafelé . . .

*** Ahol nem lehet vizet kapni.** A margitai járás Ujbártfalva községéhez tartozik egy elég népes pusztá a Dólya pusztá. A pusztá lakói teljesen viz nélkül vannak, mert anyagi erejük nem engedi meg, hogy ártézi kutat furassanak. Ujbártfalva állami támogatással akart ártézi kutat készíttetni, azonban a miniszter tegnap értesítette a vármegyét, hogy ily célokra semmi sem áll már rendelkezésére, de különben is azon a helyen már próba furatásokat eszközöltek és nem értek el eredményt.

x **Kossuth-utca 6.** számú ház Körös felőli oldalán 3 szoba, fürdő-szoba és mellékhelyiségekből álló modern emeleti lakás november 1-re kiadó. Értekezhetni a Polgári Takarékpénztár részvénytársaságnál.

Vadász urak figyelmébe. A közelgő vadászati évadra való tekintettel felhívom a nagyérdemű vadászközönséget, hogy fegyver és vadászati cikkek beszerzését nálam eszközölje. Oriási választékot talál itt a legelőkelőbb gyártmányú fegyverekből, a legjobb töltények egy külföldi mint belföldi löporral készültek a legpontosabban készítve s ajánlom fegyverjavító műhelyemet, hol szakszerűen, gyorsan és pontosan eszközölök minden nemű fegyverjavítást. Ne adják fegyvereiket kontárok kezébe mert azok tönkreteszik és később többé fog kerülni annak hejreállítására. M. kir. löporáruda Telefon 269. Tanoncok feivételnek. **Ladányi József** puszkaműves, fegyverkereskedő, Nagyvárad, Pécs.

x **Ungváry Gergely** könyv- és papirkereskedése Nagyvárad, **Rákóczi-ut** (Orsolyazárda). Ajánlja dúsan felszerelt raktárát, **szépirodalmi és ifjúsági** könyvekben, valamint **legújabb művészi lapokban.**

x **TÜZIFA** hasábos és aprítva, ugyszintén elsőrendű porosz kőszentet házhoz szállít **Weiszberger és Társa.** Telefon 688. Telep: Váradvelence, vasutná.

x **Egy 5 szobás lakás Rákóczi-út 32., Gerő-házban, 1913. május 1-re kiadó.**

A „**Biharmegyei Gazdák Aru- és Hitelintézete Rt.**“ sertéshizlaldájában (Össi-tér) hizott sertések a napi áron egyenként is kaphatók.

x **Kossuth-utca 6. sz. ház** emeletén a Körös felőli oldalon modern **három szobás lakás** mellékhelyiségekkel azonnal kiadó. Értekezhetni a Polgári Takarékpénztárnál.

x **EGY HÁZ Szaniszló-utcán** pénz nélkül megvehető. Cim megtudható a kiadóhivatalban.

KOSSUTH-U. 2. sz. ház emeletén **két szoba s mellékhelyiségekből álló lakás** nov. 1-re kiadó. Értekezhetni a Polgári Takarékpénztárnál.

Valódi **Amerikai** és **Chassala** cipők, legjobb **Bor-olino** és **Pichler** kalapok

REICHARD áruháza

cégnél szerezhethők be.

Középiskolai

magánvizsgára, érettségire-, javító vizsgákra **egész nyáron** át készülhet a **dr. Kallay-fele szeminariumban** (Budapest, IX. Lónyay-utca 18 b. Telefon 125-38.) Eredményei köztudomásulag kiválóak.

Uri fehérenemű, „Fownes“ keztyű, „Habig“ kalap, eredeti angol cipő, egyedüli raktár

Róth M. utódánál.

SZÍNHÁZ

Heti műsor:

Péntek: Primerose kiasszony.
Szombat: Boszorkányvár.

Csáki Ferenc vendégjátékai.

Csáki Ferenc, az aradi színház jelos baritonistája szombaton este a Boszorkányvár Andrásában és vasárnap este a Falu rosszában Göndör Sándor szerepében vendégszerepelt fog. A vendégesték elé mindenütt nagy érdeklődéssel néznek.

Ábrahám a menyországban. Vasárnap délután az Ábrahám a menyországban című ötletes énekes bohózat kerül színre. A bohózat annak idején nagy sikert ért el, a közönség igen jól mulatott a darab humoros helyzetein és a sok mókán, melyek közül többnek nagyváradi aktuálitása van. A darab fő szereplői: Lónyai Piroska, Pogány Janka, Horváth Mici, Tompa Béla, Medgyaszai stb.

A napraforgós hölgy. Kedden nagyon érdekes bemutató lesz a színházban. Vajnovics Joónak, a világhírű horvát írónak kerül A napraforgós hölgy című szindarabja színre. A színmű valószínűleg nagy hatást fog elérni.

IGAZSÁG SZOLGÁLTATÁS

A multság vége. Jákob Blág szerbdi lakos ez év augusztus 25-én látogatába ment Sztancsó Jánoshoz Alsókövesdre. Ebéd után bementek a koresmába és egész estig ott mulattak. Ott volt a többek közt Mikle Tógyer is, aki a koresmában garázdálkodni kezdett és összeveszett Jákobékkal. Távozáskor meg is fenyegette Jákob Blágot, hogy majd megkeserüli még, amiért nem fogott vele kezét.

Este aztán, amikor Jákob Blág Sztancsó kíséretében hazafelé indult Szerbesdre, Mikle Tógyer megtámadta őket. A két ember erre előkapta a furkós botját és addik ütötték a támadót, amíg holtan terült el az ország-uton. A nagyváradi esküdtbírótság Korn Lajos elnökle alatt tegnap tárgyalta az ügyet. Késő este volt már, amikor a bíróság az esküdtek verdiktje alapján meghozta az ítéletet. Jákob Blágot három és félévi, Sztancsó Jánost két évi fegyházra ítélte.

Fényképező gépek

mindenféle kellékekkel.

Lorgnettek, hő- és lazmérők legnagyobb választékban. Javítások elvállaltatnak

PETRY ÁRPÁD

óras- és látszerész

Nagyvárad, Rákóczi-ut 9.

Tarsoly és Riszto mellett a Riman cay palotával szemben

Telephon (vidékre is) 181 sz.

SZERKESZTŐI PÓSTÁJÁ:

K. (Vaskóh.) Szives tudósítása nagyon későn, az esemény után 4 nappal érkezett és így már azért sem közölhetjük, mert más lapok megírták a dolgot. A tudósításokat mindig az esemény napján, a vasárnapokat pedig hétfőn kérjük. Az esetben, ha még a tudósítás leadásakor a szerkesztőségben nem volna senki, úgy, tessék a 816-hoz fordulni és ott leadni az értesítést.

NYILTÉR:

Székely Károly

fogtechnikus

műtermét Zöldfa-utca 3. sz. alá

(Roth Henrik palota) helyezte át.
Telefon 11-77. Telefon 11-77.

Cimre kérem figyelni!

TÁVIRÁTOK

A külügyminiszter Budapesten

Budapest, nov. 14.

A Magyar Távirati iroda jelenti: Berchtold gróf külügyminiszter ma reggel Budapestre érkezett.

Az ellenzék ülése.

Budapest, nov. 14.

(Saját tud.) Az ellenzék ma délután folytatta azt az értekezletet, melyet tegnap megkezdett. Több felszólalás után Apponyi javaslatát fogadták el. Apponyi Albert a zárzó jogán örömeinek ad kifejezést a fölött, hogy az ellenzéki értekezlet igen komoly menetű volt és egyáltalán nem igazolta a kormány lapok jóslásait. Beszédét azzal fejezi be, hogy Isten, király és haza iránti kötelességének tesz eleget, ha a jelenlegi kormány megbuktatására törekszik. Végül elhatározták, hogy a legközelebbi értekezletet a jövő héten fogják megtartani. Az ellenzéki képviselőknek különösen tett szert Apponyinak azon kijelentése, melyet az annexióra tett. Eszerint az annexió külpolitikailag nagyon jó, de közjogilag határozatlan.

Cuvaj lemondása.

Bécs, nov. 14.

Itteni politikai körökben elterjedt hír szerint Cuvaj báró horvátországi királyi biztos beadta lemondását és a horvát ügyek vezetését Rhemen báró hadtestparancsnok

fogja átvenni. Horvátország kormányzása egészen olyan lesz, mint Boszniaé és Hercegovinaé.

Bécs, nov. 14.

A királyi biztosról terjesztett lemondási hír nem felel meg a valóságnak. A királyi biztos lemondásáról szó sem volt, tehát nem mondhatott le.

Időközi választás.

Mohács, nov. 14.

(Saj. tud.) A Jeszenszky Ferenc elhalozásával megüresedett mandátum elnyeréséért a szentlőrinci járásban előreláthatóan nagy küzdelem lesz. A függetlenségi párt és a szövetséges ellenzék jelöltje dr. Hoffmann Ottó pécsi ügyvéd, volt 48-as képviselő. Hoffmann megyebeli ember és élénk részt vesz a katolikus mozgalmakban, úgy, hogy a nagyszámú néppárti választók is támogatják. A munkapártnak ezideig nincs jelöltje.

A szerbek mézszárlásáról.

Bécs, november 14.

A N. F. P. tudósítója előtt Nika román herceg Bukarestben részleteket mondott el a szerbek kegyetlen mézszárlásáról. Százával ölték le az albán gyermekeket, asszonyokat és öregeket. Egy szerb százados leöntött petróleummal egy elfogott albán vezért s aztán meggyújtatta

Megvan a fegyverszünet!

Konstantinápoly, nov. 14.

Törökország ma délben elfogadta Bulgária összes feltételeit s aláírták a fegyverszünetet. A feltételeket még nem hozták nyilvánosságra. Csupán annyit tudnak biztosan, hogy Törökországnak ki kell ürítenie Drinápolyt és Csataldzsát.

A nagykövetek segédkeznek.

Belgrád, nov. 14.

(Saj. tud.) Mihelyt megérkezett ide a fegyverszünet híre, az itteni nagykövetek valamennyien fölmentek a szerb külügyminiszteriumba és felajánlták szolgálataikat, a békekötés előkészítésére. A szerb kormány nevében Ivanovics külügyminiszter fogadta a diplomatákat.

Látogatás az orosz nagykövethél.

Konstantinápoly, nov. 14.

A tegnapi minisztertanács után Nordanghian külügyminiszter látogatást tett az orosz nagykövethél.

Tönkrement a bolgár hadsereg.

Bukarest, nov. 14.

Az Aveverul című lap írja: A bolgárhadseregben rettenetes pusztítást vitt végbe a háború. Nyolcvanezer emberük lett harcképtelen. A lovasságuk ugyszólván teljesen elpusztult. Ha Törökország még két hétig bírja a harcot, akkor nyert

ügye van. Most még a tifusz is tizedeli a bolgár seregeket.

Leintik Szerbiát.

London, nov. 14.

Illetékes helyről jelentik: Anglia és Franciaország sürgős jegyzéket intéztek a szerb kormányhoz. Szigoru hangon leintik Szerbiát, hogy hagyja abba előnyomulását és álljon el Durazzo ostromlásától.

KÖZGAZDASÁG

Felemelték a német kamatlábat.

— Drágább lesz a pénz. —

Tegnap szenzációs hirt hozott a táviró a nagyváradi pénzpiacra. A német birodalmi bank felemelte egy teljes százalékkal a kamatlábat. Jelenleg a német birodalmi bank 6 százalékot szed az eddigi 5 százalék helyett.

Hogy mit jelent ez a magyar pénzpiacon, azt a pénzembereknek fölösleges illusztrálni. Tudja mindenki, hogy a kamatemelés nem marad Németországban, hanem megünnömi is utána.

Legutóbb is az Osztrák-Magyar bank a német birodalmi bank kamatemelése után emelte fel 5 és félre a saját kamatát. Most tehát valószínűleg az osztrák-magyar bank is követni fogja a német példát és szintén emelni fogja a kamatot. Ha eddigi szokás szerint fog eljárni az osztrák-magyar bank, akkor itt is 1 százalék lesz az emelkedés és akkor mi 6 és fél százalékot fizetünk, ami elviselhetetlenül fogja érinteni pénzpiacunkat. Ily drága 1897 óta nem volt a pénz.

Most már mindenki arra kíváncsi, hogy mit fog határozni az osztrák magyar bank főtanácsa, melyet kétségtelenül összefognak hívni rövid időn belül. És most a magyar pénzvilág erősen számít az osztrák-magyar bank méltányos magatartására, melyet eddig mindig tapasztaltak. Jelenleg ugyanis máris oly rettenetes a pénzválság, hogy a mi pénzpiacunk csak nagyon rövid ideig lesz képes a mai terhek alatt tovább is élni minden nagy meg-rázkódtatás nélkül.

Azért a főtanács összehívásáról máris idegesen tárgyalnak és abban reménykednek, hogy ez alkalommal nem fogja követni az osztrák-magyar bank a német birodalmi bankot és ha emelni fogja is a kamatot, de nem emeli 6 és félre, hanem legrosszabb esetben 6 százalékra.

Hogy milyen hatással lesz ez az újabb emelés a közéletre, melyben mindenki csak a javulást várta, azt

FÉLIX-FÜRDŐ

nyári és téli gyógyhely. Európa leggazdagabb kénes hévviz forrása. Víz hőfoka 49° C. 17 millió liter víz mennyiség. Csuz, köszvény, ischiás, izzadmányok és női betegségek ellen. 1909-ben 9200 beteg hagyta el gyógyultan, javultan a páratlanul hatásos fürdő gyógyforrásait. **Penzió rendszer október 1-től május hó 1-ig.** Elsőrendű ellátás, reggeli, ebéd, vacsora, fűtés, szoba világítás, egyszeri fürdés a Ferenz-fürdőbe pokroczozással hetenként **56 koronába** kerül.

A Viktor szálló folyosója össze van kötve a fürdőkkel. A folyosókon lévő kályhák állandóan fűtve vannak. Bármilyen időben megbülés veszélye nélkül lehet a kurát eredménnyel használni.

Posta, távirda, interurbán telefon, állandó gyógyszertár a fürdő telepen. Prospektust küld az

igazgatóság.

Nagyvárad város VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Ertesítjük a t. közönséget, hogy a

Wolfram lámpák

ára olcsóbb lett, **Wolfram** és egyéb izzólámpák nagy raktára **legolcsóbb áron** a közönség rendelkezésére áll. Telefon rendelésre ráfizetés nélkül házhoz szállítjuk.

Egész éjjel ügyelotes szolgálat.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Elvállaljuk villamos világítási és erőátviteli berendezések felszerelését.

Csillárok,

izzólámpák

állandóan nagy választékban kaphatók.

Villamos motorok

1/2 lóerőtől minden nagyságban.

Főszerelő telefonja 55. sz.

Sarkady és Szánthó TORONYÓRA GYÁRA

Nagyvárad, Damjanits-utca 30.

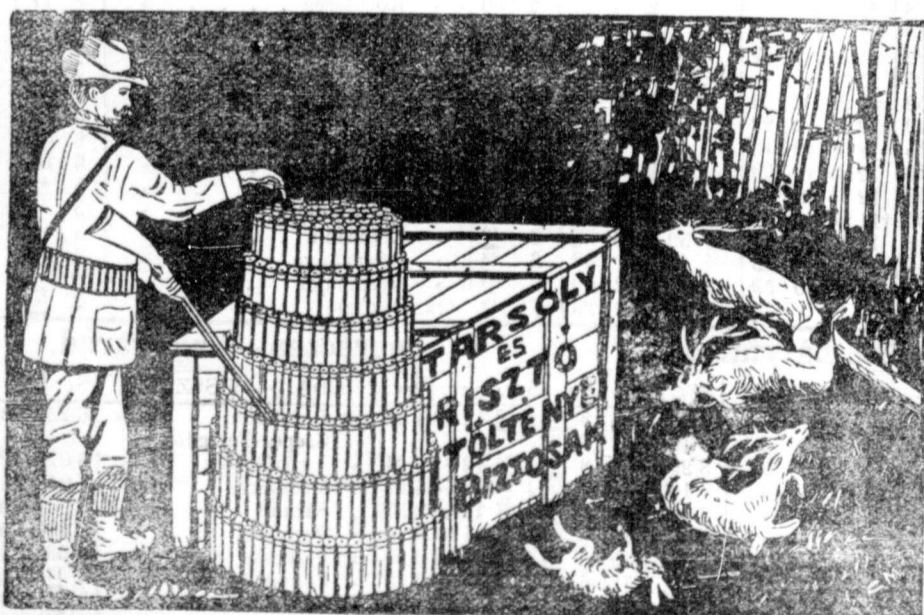

Ajánlja 1 hétben egyszer felhuzandó és 1 napban egyszer felhuzandó toronyóráit „szegecs” és „szabadlengésű” járattal, réz kerekkel. Olcsó árak.

TÖBBÉVI JÓTÁLLÁS.

Villanyerő berendezés.

Arjegyzék kívánatra. Saját ház.

M. kir. lőpor-áruda Vadászfegyverek Revolverek Vadászati felszerelések

Eredeti Valtersdorfi töltények
TARSOLY és RISZTÓ

[különlegességek vaskereskedésében

Nagyvárad, Rákóczi-ut.

Telefon 390.

Telefon 390.